

**Zorgen voor de veiligheid van pleegkinderen:
Onderzoek bij Yorneo**

Samenvatting

De Inspectie jeugdzorg heeft in de tweede helft van 2008 landelijk onderzoek gedaan bij de pleegzorgaanbieders naar de veiligheid van pleegkinderen. De onderzoeksvraag die hierbij centraal stond is of de pleegzorgaanbieders systematisch zorgdragen voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen. Het onderzoek richt zich op twee thema's: de screening van pleeggezinnen op mogelijke veiligheidsrisico's en het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen. Het onderzoek bestond uit een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek.

Pleegkinderen hebben recht op een veilige plek in het pleeggezin waarin zij opgroeien. Zij dienen beschermd te zijn tegen alle vormen van mishandeling binnen het pleeggezin en er dient zicht te zijn op mogelijke veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin. Van pleegzorgaanbieders verwacht de inspectie dat zij risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum beperken. Zij dienen hiertoe (aspirant) pleeggezinnen te *screenen* op mogelijke veiligheidsrisico's en zij dienen *toezicht* te houden op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin, door onveilige situaties te signaleren en mogelijke veiligheidsrisico's voor pleegkinderen in te schatten.

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij dit *systematisch* doen door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

De inspectie komt tot het volgende eindoordeel over de pleegzorg Yorneo.

1. *Het systematisch screenen van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is van bijna voldoende kwaliteit.*
 - De kwaliteit van het *beleid* van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is matig.
 - De kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's *door medewerkers* is bijna voldoende. Medewerkers voeren het beleid zorgvuldig uit. Zij hebben een werkwijze ontwikkelt waarbij er kritisch gekeken wordt naar de veiligheid van pleegkinderen. Deze werkwijze is geborgd in medewerkers, maar niet in beleid waardoor deze kwetsbaar is.

2. *Het systematisch toezicht houden op de veiligheid van pleegkinderen is van matige kwaliteit.*
 - De kwaliteit van het *beleid* voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen is onvoldoende.
 - Door het ontbreken van voldoende beleid is de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen *door medewerkers* matig. Medewerkers hanteren de stelregel dat bij 'niet-pluis'-signalen altijd, direct overleg met een derde plaatsvindt. In de prak-

tijk is dit overleg ook altijd mogelijk. Maar de werkwijze is reactief en afhankelijk van de individuele medewerker. Het op tijd signaleren van verhoogde risico's en het vervolgens adequaat ingrijpen is niet goed georganiseerd, waardoor de kans op (ernstige) incidenten te groot blijft.

De inspectie doet de volgende aanbevelingen:

Aan Yorneo

- Maak een plan van aanpak voor het verbeteren van de veiligheid van pleegkinderen met daarin aandacht voor;
 - Het verder ontwikkelen van beleid voor de pleegzorg met hierin voldoende aanknopingspunten voor het actief opsporen en vastleggen van veiligheidsrisico's zowel tijdens de screening als tijdens het toezicht;
 - Leer de medewerkers dit beleid in hun dagelijks werk toepassen;
 - Maak afspraken met Bureau Jeugdzorg over wie verantwoordelijk is voor het signaleren van onveilige situaties bij pleegkinderen en hoe bij onveilige situaties te handelen (bijvoorbeeld in analogie met het convenant rondom de start bij netwerkpiaatsingen).

Aan de provincie Drenthe

- Toets het plan van aanpak van Yorneo voor het verbeteren van de veiligheid van pleegkinderen. Let hierbij op de te verwachte resultaten; neemt de veiligheid van de kinderen in de pleeggezinnen toe.
- Check de uitvoering van het plan van aanpak, inclusief de afspraken met Bureau Jeugdzorg.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Oordeel en onderbouwing	9
2.1 Beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's	9
2.2 Screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's in de praktijk	10
2.3 Beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind	12
2.4 Het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in de praktijk	13
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen	15
Bijlage 1 Toetsingskader	17
Bijlage 2 Onderzoeksopzet	21

Hoofdstuk 1 Inleiding

Aanleiding

Het is de taak van pleegzorgaanbieders om er voor te zorgen dat het pleegkind veilig is in het pleeggezin vanaf de aanvang van de plaatsing tot de beëindiging van de plaatsing. De veiligheid van pleegkinderen kan in het geding komen wanneer een pleegzorgaanbieder haar taken, die zijn gericht op het zorg dragen voor de veiligheid van het pleegkind, niet goed genoeg uitvoert. De inspectie vindt het dan ook belangrijk om meer zicht te hebben op hoe de pleegzorgaanbieders zorg dragen voor de veiligheid van pleegkinderen. Zeker aangezien bij meerdere calamiteiten die de laatste jaren bij de inspectie zijn gemeld sprake was van onveiligheid in pleeggezinnen (verwaarlozing, seksueel misbruik, fysieke mishandeling). In 2008 onderzoekt de inspectie daarom de veiligheid van pleegkinderen in Nederland.

Uitgangspunten van het onderzoek

De inspectie verstaat in dit onderzoek onder veiligheid dat pleegkinderen veilig zijn als zij beschermd zijn tegen alle vormen van mishandeling (affectieve en fysieke verwaarlozing, seksueel misbruik, fysieke mishandeling) binnen het pleeggezin.

Primair ligt de verantwoordelijkheid bij pleegouders om te zorgen voor de veiligheid van het pleegkind binnen hun gezin. Pleegzorgaanbieders zijn verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum worden beperkt. De inspectie onderscheidt hierbij twee belangrijke taken voor pleegzorgaanbieders. Allereerst moeten zij vaststellen of een (aanstaand) pleeggezin een veilige plek kan bieden voor het pleegkind. Hiertoe is de *screening* van (aspirant) pleeggezinnen op mogelijke veiligheidsrisico's (zoals verslaving of psychiatrische problematiek) van groot belang. Als een kind eenmaal in een pleeggezin verblijft, moeten pleegzorgaanbieders er vervolgens voor zorgen dat er *toezicht* is op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin. Hiertoe is het signaleren van onveilige situaties (zoals kindermishandeling) en het inschatten van mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind (zoals belangrijke veranderingen binnen het pleeggezin) van groot belang.

Verwachtingen inspectie

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij systematisch zorgdragen voor de veiligheid van pleegkinderen binnen het pleeggezin door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

In het toetsingskader dat de inspectie voor dit onderzoek heeft opgesteld, zijn de verwachtingen (criteria) van de inspectie nader uitgewerkt (zie bijlage 1).

Onderzoeksvraag

De inspectie heeft de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Zorgen de pleegzorgaanbieders systematisch voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen?

Deze onderzoeksvraag heeft de inspectie uitgewerkt in de volgende twee deelvragen:

- screenen de pleegzorgaanbieders het pleeggezin systematisch op mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind?
- houden de pleegzorgaanbieders systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind?

Onderzoeksopzet

Het onderzoek is uitgevoerd in twee fasen: een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek. De inspectie heeft via een schriftelijke vragenlijst in juni 2008 het beleid van Yorneo opgevraagd voor de screening en voor het toezicht op de veiligheid en dit beleid vervolgens geanalyseerd. Vervolgens heeft de inspectie in oktober 2008 het praktijkonderzoek bij Yorneo uitgevoerd, waarin de toepassing van het beleid in de praktijk is getoetst. Dit is gedaan via twee groepsinterviews met uitvoerend medewerkers en een analyse van een aantal recente dossiers.

Leeswijzer

Dit rapport geeft de resultaten weer van het onderzoek van de Inspectie jeugdzorg bij Yorneo. In Hoofdstuk 2 geeft de inspectie een oordeel of Yorneo systematisch zorgt voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen. In Hoofdstuk 3 geeft de inspectie haar eindoordeel en doet zij aanbevelingen aan Yorneo en de provincie Drenthe. Bijlage 1 bevat het toetsingskader en Bijlage 2 een nadere beschrijving van de onderzoeksopzet.

Hoofdstuk 2 Oordeel en onderbouwing

Inleiding

In dit hoofdstuk geeft de Inspectie jeugdzorg een oordeel over het beleid en handelen van Yorneo met betrekking tot het beperken van de veiligheidsrisico's voor pleegkinderen binnen pleeggezinnen. Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Paragraaf 2.1 en 2.2 gaan over de *screening* van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's en paragraaf 2.3 en 2.4 over het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen. De inspectie geeft bij elk thema zowel een oordeel over de kwaliteit van het beleid als over de uitvoering in de praktijk. Per thema geeft de inspectie aan wat haar verwachting is, hoe haar oordeel luidt en wat de bevindingen zijn waarop zij dit oordeel baseert. De oordelen formuleert de inspectie in de termen 'voldoende', 'bijna voldoende', 'matig' en 'onvoldoende'.

De inspectie is van mening dat indien het beleid voor het screenen op veiligheidsrisico's of voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen onvoldoende is, er een noodzakelijke voorwaarde ontbreekt voor het *systematisch* handelen in de praktijk. Dit brengt risico's met zich mee voor de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin. Daarom beoordeelt de inspectie de kwaliteit van de praktijk van de screening en van het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in die gevallen nooit als voldoende.

Algemeen

De omvang van de pleegzorg is bij Yorneo sterk gegroeid, met een kind per week in 2007. Op dit moment zijn er 160 bestands- en 106 netwerkpleeggezinnen. De provincie stelt geen plafond aan het aantal pleeggezinnen.

In 2007 is Yorneo HKZ-gecertificeerd. Het management meldt dat op onderdelen de in het kader van de HKZ-certificering gemaakte protocollen niet passend zijn voor de pleegzorg. Yorneo is ten tijde van het inspectieonderzoek bezig de pleegzorg verder te ontwikkelen. Het door Yorneo gewenste resultaat bij de pleegzorg is nog niet bereikt.

2.1 Beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's

Verwachting

De pleegzorgaanbieder heeft beleid van voldoende kwaliteit voor de systematische screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's.

In het beleid staat beschreven:

- *werkwijze voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's (hoe, wanneer, frequentie);*
- *criteria voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's;*
- *hoe de uitkomsten van de screening moeten worden vastgelegd;*
- *richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen een pleeggezin;*

- dat een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming voor een pleeggezin moet worden verkregen.

Oordeel

De inspectie is van oordeel dat de kwaliteit van het beleid van Yorneo voor de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's matig is.

De inspectie komt tot dit oordeel omdat Yorneo in haar beleid wel aandacht voor de veiligheid tijdens de screening heeft, maar hierbij onvoldoende expliciet de op veiligheid gerichte criteria hanteert. Het gebruik van de STAP-criteria vindt de inspectie een onvoldoende waarborg voor het tijdig signaleren van veiligheidsrisico's voor het pleegkind.

Onderbouwing van het oordeel

Yorneo heeft beleid waarin beschreven staat dat bij de screening van bestandspleeggezinnen de STAP-training met de vijf criteria wordt ingezet. Op grond hiervan worden pleeggezinnen vooral op pedagogische vaardigheden en mogelijkheden beoordeeld. Daarnaast vraagt Yorneo altijd een verklaring van geen bezwaar aan bij de Raad voor de Kinderbescherming en verklaring van geen medische bezwaren bij de huisarts. Deze aanvragen gebeuren voor alle inwoners boven de 12 jaar in het pleeggezin. Het niet verkrijgen van een verklaring van geen bezwaar is een hard criterium voor afwijzing. Dit geldt ook voor de netwerkpleeggezinnen.

In een convenant met Bureau Jeugdzorg is het beleid bij de netwerkpleeggezinnen vastgelegd dat Bureau Jeugdzorg bij aanmelding een veiligheidsindicatie op grond van de LIRIK (Licht Instrument Risico Inschatting Kinderen) levert. Netwerkpleegouders krijgen op grond van de veiligheidsindicatie een voorlopige erkenning voor de deur van drie maanden. Tijdens die periode vindt de screening plaats.

2.2 Screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's in de praktijk

Verwachting

Medewerkers voeren het beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's zichtbaar uit.

Medewerkers:

- kennen het uitvoeringsbeleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's;
- werken conform de werkwijze voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's;
- passen de criteria voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's toe;
- leggen de uitkomsten van de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's vast conform het beleid;
- handelen conform de richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin;
- verkrijgen een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming van het pleeggezin.

Oordeel

De inspectie oordeelt dat de kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's door medewerkers bijna voldoende is.

De medewerkers voeren het beleid van Yorneo zorgvuldig uit. Doordat het beleid onvoldoende aanknopingspunten biedt voor het pro-actief opsporen en vastleggen van veiligheidsrisico's vindt de inspectie de screening door de medewerkers bijna voldoende. Het personeel dat belast is met de screening van bestandsgezinnen is door ervaring en veelvuldig onderlinge afstemming kritisch op veiligheidsrisico's voor het kind. De inspectie beoordeelt dit als positief. Een goed voorbeeld van pro-actief handelen vindt de inspectie de samenwerking met Bureau Jeugdzorg waarbij medewerkers van Bureau Jeugdzorg op grond van een ingevulde LIRIK een veiligheidsindicatie geven bij de aanmelding van een netwerkpleeggezin. De screening van de netwerkgezinnen die vervolgens plaats vindt waarborgt nog niet voldoende het op het opsporen van veiligheidsrisico's. Positief is de beschikbaarheid van voldoende gedragswetenschappers waardoor pleegzorgwerkers altijd een beroep op hen kunnen doen.

Onderbouwing van het oordeel

Medewerkers zijn goed op de hoogte van het beleid. Veel beleid is vastgelegd in protocollen die via intranet zijn te raadplegen. Nieuwe medewerkers leren de protocollen toepassen door de kunst af te kijken bij ervaren medewerkers.

Het team dat de screening *bij bestandsgezinnen* uitvoert (Werving, Opleiding & Selectie) bestaat uit drie ervaren mensen die samen op een kamer werken en elkaar dagelijks spreken. De medewerkers hebben een kritische opstelling naar de pleeggezinnen en bevragen elkaar intensief over het beoordelen van de aspirant pleeggezinnen. Zij zijn opgeleid in het geven van de STAP-training. Wekelijks is er inhoudelijk overleg met een gedragswetenschapper en eens in de zes weken een teamvergadering. Elk gezin wordt ook afzonderlijk besproken en onder het motto 'bij twijfel niet binnenhalen' worden alleen die gezinnen waarin een kind veilig is en die een stabiele omgeving bieden pleeggezin. In de praktijk wordt ongeveer een op de zes aspirant pleeggezinnen afgewezen.

De screening *van netwerkgezinnen* gebeurt door de reguliere pleegzorgbegeleiders. Deze medewerkers zijn niet getraind in het geven van de STAP-training. Vergeleken met de medewerkers die de selectie bij bestandspleeggezinnen uitvoeren hebben zij minder overleg met elkaar. Ook is het aantal screenings per medewerker veel geringer per jaar. Hierdoor vindt de screening van netwerkgezinnen plaats door medewerkers die hiervoor minder zijn toegerust. De reguliere pleegzorgbegeleiders letten bij de screening van netwerkpleeggezinnen voortdurend op 'niet-pluis' signalen in het pleeggezin of bij het pleegkind, die zij vervolgens altijd bespreken met elkaar en de gedragswetenschapper en/of teamleider. Ook gebruiken de medewerkers bij de screening een lijst met mogelijke fysieke bedreigingen van de veiligheid

van het kind. Bij onveilige situaties vindt overleg met Bureau Jeugdzorg plaats en worden afspraken over het vervolg gemaakt. De methodiek Signs of Safety kan hierbij worden ingezet.

Ten aanzien van aspirant pleeggezinnen wordt standaard een verklaring van de Raad voor de Kinderbescherming omtrent het gedrag opgevraagd. De uiteindelijke beoordeling van de geschiktheid als pleeggezin gebeurt altijd door de pleegzorgwerker, de gedragswetenschapper en teamleider. Uitkomsten van zowel de screening van bestands- als netwerkpleeggezinnen worden vastgelegd in een rapport

2.3 Beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind

Verwachting

De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid van voldoende kwaliteit voor het systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind.

In het beleid staat beschreven:

- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat;*
- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: hoe een pleegkind (apart) moet worden gezien).*
- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind;*
- *criteria voor wanneer risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie;*
- *hoe de uitkomsten van de veiligheidsinschatting moeten worden vastgelegd;*
- *richtlijnen over hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling.*

Verwacht wordt dat de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ t.a.v. de veiligheid van het pleegkind staat beschreven:

- *de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen (wie doet wat wanneer);*
- *hoe met welke frequentie de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind;*
- *de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling (wie doet wat wanneer).*

Oordeel

De inspectie is van oordeel dat de kwaliteit van het beleid van Yorneo voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind onvoldoende is.

Yorneo heeft geen of nauwelijks specifiek beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind tijdens de plaatsing. Dit beleid is wel volop in ontwikkeling.

Het recentelijk afgesloten convenant met Bureau Jeugdzorg bevat alleen duidelijke afspraken over de verantwoordelijkheid en veiligheid bij de start van netwerkplaatsingen.

Onderbouwing van het oordeel

Er zijn nog geen richtlijnen voor medewerkers voor het stelselmatig onderzoeken en beoordelen van de veiligheid van het kind. Bij verhoogd risico wordt verwezen naar het algemeen binnen Yorneo geldende protocol Kindermishandeling. Dit protocol is voor de HKZ-certificering voor de hele instelling geactualiseerd. Dit protocol is echter onvoldoende toegespitst op de veiligheid in pleeggezinnen. In het beleid is vastgelegd dat het kind apart wordt gezien als hier in het hulpverleningplan afspraken over zijn gemaakt.

Bij zorgen over de veiligheid overleggen pleegzorgwerkers deze eerst intern en daarna met Bureau Jeugdzorg om tot een goed plan van aanpak te komen (bijvoorbeeld met Signs of Safety). Het management van de pleegzorg is bezig om hierover algemeen geldende afspraken met Bureau Jeugdzorg te maken.

2.4 Het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in de praktijk

Verwachting

Medewerkers voeren het beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind zichtbaar uit.

Medewerkers:

- *kennen het uitvoeringsbeleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind;*
- *voeren de veiligheidsinschattingen uit conform het beleid;*
- *houden direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin conform het beleid (ofwel: het (apart) zien een pleegkind);*
- *overleggen met pleegouders over de veiligheid van een pleegkind conform het beleid;*
- *hanteren hierbij de criteria op grond waarvan risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie;*
- *leggen de uitkomsten van de veiligheidsinschatting vast conform het beleid;*
- *handelen conform de richtlijnen hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling;*
- *handelen richting BJZ conform de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen;*
- *overleggen over de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin met BJZ conform de gemaakte afspraken;*
- *handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling met BJZ conform de gemaakte afspraken.*

Oordeel

De inspectie oordeelt dat door het ontbreken van voldoende beleid de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen door medewerkers matig is.

In de praktijk hanteren de pleegzorgwerkers de stelregel dat bij 'niet-pluis'-signalen altijd, direct overleg met een derde plaats vindt. De mogelijkheden hiervoor zijn goed geregeld, waardoor overleg met een derde altijd mogelijk is. Maar de werkwijze is reactief en afhankelijk van de individuele medewerker. Het beleid biedt onvoldoende handvatten aan medewerkers om pro-actief en systematisch veiligheidsrisico's te checken, zodat actie kan worden ondernomen voordat de veiligheid van het pleegkind ernstig in het geding komt.

Onderbouwing van het oordeel

Protocollen zijn door iedereen via intranet goed toegankelijk. De protocollen zijn echter onvoldoende toegespitst op de veiligheid in pleegzorggezinnen. Het toezicht op de veiligheid van een pleegkind is afhankelijk van de individuele pleegzorgmedewerker. Deze bepaalt zelf de frequentie van het huisbezoek en waarop hij tijdens het bezoek let. Vervolgens beoordeelt de medewerker op grond van eigen criteria zelf of er sprake is van een 'niet-pluis' signaal of een apert onveilige situatie. Wel is alle medewerkers duidelijk dat bij een 'niet-pluis' signaal altijd met anderen overleg plaatsvindt. Zij kunnen altijd hierbij een gedragswetenschapper consulteren.

Medewerkers besluiten zelf of ze een kind apart zien. Op grond waarvan medewerkers deze keuze maken is niet bekend en is afhankelijk van de persoon.

De medewerkers hanteren een aantal signalen die mogelijk wijzen op veiligheidsrisico's (gedragsveranderingen bij het kind, spanningen in het pleeggezin of als de biologische ouders aan het pleegkind gaan trekken). De pleegzorgwerker *kan* bij dit soort signalen besluiten dat er sprake is van een 'niet-pluis'-gevoel.

De pleegzorgwerkers leggen veel informatie vast in de contactjournals in Care4. Bij het dossieronderzoek bleek dat zij af en toe een vraag of zorg over de veiligheid van het kind vermelden. De inspectie mist echter een analyse van de situatie waarin het kind verblijft en welke beslissingen vervolgens zijn genomen om een onveilige situatie te verbeteren of in de toekomst te voorkomen. Uit de contactjournals blijkt niet wat de uitkomst van het overleg met collega, gedragswetenschapper of teamleider is gekomen: tot welk oordeel zijn zij gekomen en tot welke acties is besloten.

Bij zorgen rondom de veiligheid wordt altijd met Bureau Jeugdzorg overlegd. De pleegzorgwerkers voelen zich verantwoordelijk dat er duidelijke afspraken komen.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen

In dit hoofdstuk geeft de Inspectie jeugdzorg haar oordeel over de mate waarin Yorneo systematisch zorg draagt voor de veiligheid van pleegkinderen binnen het pleeggezin. Vervolgens doet de inspectie aanbevelingen aan Yorneo en de provincie Drenthe.

Verwachting

Pleegkinderen hebben recht op een veilige plek in het pleeggezin waarin zij opgroeien. Zij dienen beschermd te zijn tegen alle vormen van mishandeling binnen het pleeggezin en er dient zicht te zijn op mogelijke veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin. Van pleegzorgaanbieders verwacht de inspectie dat zij risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum beperken. Zij dienen hiertoe (aspirant) pleeggezinnen te *screenen* op mogelijke veiligheidsrisico's en zij dienen *toezicht* te houden op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin, door onveilige situaties te signaleren en mogelijke veiligheidsrisico's voor pleegkinderen in te schatten.

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij dit *systematisch* doen door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

Eindoordeel

1. *Het systematisch screenen van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is van bijna voldoende kwaliteit.*
 - De kwaliteit van het *beleid* van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is matig.
 - De kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's *door medewerkers* is bijna voldoende. Medewerkers voeren het beleid zorgvuldig uit. Doordat de medewerkers ervaren zijn, in kleine teams werken en frequent kwalitatief goede werkbegeleiding krijgen van een gedragswetenschapper acht de inspectie de kans op het niet signaleren van onveilige situaties voor kinderen klein. Medewerkers hebben een werkwijze ontwikkeld waarbij er kritisch gekeken wordt naar de veiligheid van pleegkinderen. Deze werkwijze is geborgd in medewerkers, maar niet in beleid waardoor deze kwetsbaar is.

2. *Het systematisch toezicht houden op de veiligheid van pleegkinderen is van matige kwaliteit.*
 - De kwaliteit van het *beleid* voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen is onvoldoende.
 - Door het ontbreken van voldoende beleid is de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen *door medewerkers* matig. Medewerkers hanteren de stelregel

dat bij 'niet-pluis'-signalen altijd, direct overleg met een derde plaatsvindt. In de praktijk is dit overleg ook altijd mogelijk. Maar de werkwijze is reactief en afhankelijk van de individuele medewerker. Het op tijd signaleren van verhoogde risico's en het vervolgens adequaat ingrijpen is niet goed georganiseerd, waardoor de kans op (ernstige) incidenten te groot blijft.

Aanbevelingen

Aan Yorneo

- Maak een plan van aanpak voor het verbeteren van de veiligheid van pleegkinderen met daarin aandacht voor;
 - Het verder ontwikkelen van beleid voor de pleegzorg met hierin voldoende aanknopingspunten voor het actief opsporen en vastleggen van veiligheidsrisico's zowel tijdens de screening als tijdens het toezicht;
 - Leer de medewerkers dit beleid in hun dagelijks werk toepassen;
 - Maak afspraken met Bureau Jeugdzorg over wie verantwoordelijk is voor het signaleren van onveilige situaties bij pleegkinderen en hoe bij onveilige situaties te handelen (bijvoorbeeld in analogie met het convenant rondom de start bij werkplaatsingen).

Aan de provincie Drenthe

- Toets het plan van aanpak van Yorneo voor het verbeteren van de veiligheid van pleegkinderen. Let hierbij op de te verwachte resultaten; neemt de veiligheid van de kinderen in de pleeggezinnen toe.
- Check de uitvoering van het plan van aanpak, inclusief de afspraken met Bureau Jeugdzorg.

Bijlage 1 Toetsingskader

Toetsingskader van de Inspectie jeugdzorg voor het onderzoek naar de veiligheid binnen pleeggezinnen

Achtergrond van het onderzoek

De inspectie onderscheidt twee belangrijke thema's bij het zorgdragen voor de veiligheid in pleeggezinnen. Allereerst dient te worden vastgesteld of een (aanstaand) pleeggezin een veilige plek kan bieden voor het pleegkind ('*screening*'). Ten tweede, als een kind eenmaal in een pleeggezin verblijft, dient er *toezicht* te zijn op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin.

Beide aspecten gelden overigens zowel voor plaatsingen in bestandsgezinnen (waarbij er voorafgaand aan de plaatsing geen relatie is tussen pleegkind en pleeggezin) als in netwerkgezinnen (waarbij het pleeggezin uit de naaste omgeving van het kind komt).

Het onderzoek dient een antwoord te geven op de volgende vraag:

Zorgen de pleegzorgaanbieders systematisch voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen?

Deze vraag is geconcretiseerd in de volgende twee deelvragen:

- screenen de pleegzorgaanbieders het pleeggezin systematisch op mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind?
- houden de pleegzorgaanbieders systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind?

Toelichting op het toetsingskader

De inspectie heeft de vraagstelling vertaald in een toetsingskader, waarin schematisch is weergegeven wat de Inspectie jeugdzorg verwacht van de pleegzorgaanbieders. Op basis van het toetsingskader komt de inspectie tot haar oordeel over de kwaliteit van het handelen van de pleegzorgaanbieders ten aanzien van het zorgdragen voor de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin.

De twee thema's van het onderzoek staan in de eerste kolom van het toetsingskader benoemd (systematische screening en systematisch toezicht). In de tweede kolom staan de criteria (normen) geformuleerd waaraan de inspectie het handelen van de pleegzorgaanbieders beoordeelt. In de derde kolom zijn de indicatoren benoemd aan de hand waarvan de inspectie nagaat in hoeverre aan de criteria wordt voldaan. In de laatste kolom staat beschreven van welke onderzoeksbronnen de inspectie gebruik maakt om vast te stellen of, en zo ja in hoeverre de indicatoren aanwezig zijn.

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waarom kun je dat zien?)	Bronnen
Systematische screening van het pleeggezin ¹ op veiligheidsrisico's voor het pleegkind	1. De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid ² van voldoende kwaliteit voor de systematische screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's	In het uitvoeringsbeleid staat beschreven: <ul style="list-style-type: none"> - criteria voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's; - werkwijze voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's (hoe, wanneer, frequentie); - hoe de uitkomsten van de screening moeten worden vastgelegd; - richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen een pleeggezin; - dat een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming voor een pleeggezin moet worden verkregen. 	Beleidsdocumenten
	2. Medewerkers voeren het beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's zichtbaar uit	Medewerkers: <ul style="list-style-type: none"> - kennen het uitvoeringsbeleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's; - passen de criteria voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's toe; - werken conform de werkwijze voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's; - leggen de uitkomsten van de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's vast conform het beleid; - handelen conform de richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin; - verkrijgen een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming van het pleeggezin. 	Interviews met medewerkers Dossiers
Systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind	1. De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid van voldoende kwaliteit voor het systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind	In het uitvoeringsbeleid staat beschreven: <ul style="list-style-type: none"> - richtlijnen over hoe de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat; - richtlijnen over de frequentie waarmee de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat; - criteria voor wanneer risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie; - hoe de uitkomsten van de veiligheidsinschatting moeten worden vastgelegd; 	Beleidsdocumenten

¹ Onder pleeggezin worden alle inwonenden in het pleeggezin verstaan.

² Onder pleeggezinnen worden bestands- en netwerkgezinnen verstaan.

² Onder uitvoeringsbeleid wordt verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen, etc.

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waarom kun je dat zien?)	Bronnen
		<ul style="list-style-type: none"> - richtlijnen over hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling; - richtlijnen over hoe er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: hoe een pleegkind (apart) moet worden gezien); - richtlijnen over de frequentie waarmee er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: met welke frequentie een pleegkind (apart) moet worden gezien); - richtlijnen over hoe er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind; - richtlijnen over de frequentie waarmee er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind. <p>Ten aanzien van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ t.a.v. de veiligheid van het pleegkind staat beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen (wie doet wat wanneer); - hoe de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind; - met welke frequentie de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind; - de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling (wie doet wat wanneer). 	
	<p>2. Medewerkers voeren het beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind zichtbaar uit</p>	<p>Medewerkers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kennen het uitvoeringsbeleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind; - voeren de veiligheidsinschattingen uit conform het beleid; - hanteren de criteria op grond waarvan risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie; - leggen de uitkomsten van de veiligheidsinschatting vast conform het beleid; - handelen conform de richtlijnen hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de vei- 	<p>Interviews met medewerkers</p> <p>Dossiers</p>

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waaraan kun je dat zien?)	Bronnen
		<p>ligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling;</p> <ul style="list-style-type: none"> - houden direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin conform het beleid (ofwel: het (apart) zien een pleegkind); - overleggen met pleegouders over de veiligheid van een pleegkind conform het beleid; - handelen richting BJZ conform de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen; - overleggen over de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin met BJZ conform de gemaakte afspraken; - handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling met BJZ conform de gemaakte afspraken. 	

Bijlage 2 Onderzoeksopzet

Het pleegzorgonderzoek van de Inspectie jeugdzorg is uitgevoerd in twee fasen: een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek. De beleidsanalyse vond plaats bij alle 28 pleegzorgaanbieders. Vervolgens is het praktijkonderzoek uitgevoerd bij achttien pleegzorgaanbieders: één pleegzorgaanbieder per provincie/ stadsregio en de drie landelijke pleegzorgaanbieders.

Beleidsanalyse

De inspectie heeft via een schriftelijke vragenlijst (juni 2008) bij alle pleegzorgaanbieders hun beleid over de volgende thema's opgevraagd en vervolgens geanalyseerd:³

- de *screening* van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's;
- het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen;
- de *verantwoordelijkheidsverdeling* tussen Yorneo en bureau jeugdzorg voor het toezicht op de (veiligheid) van pleegkinderen.

Praktijkonderzoek

Het praktijkonderzoek bij Yorneo is uitgevoerd in oktober 2008. Met het praktijkonderzoek heeft de inspectie de toepassing van het beleid voor de *screening* en het *toezicht* in de praktijk getoetst. Dit is gedaan via twee groepsinterviews met uitvoerend medewerkers (een interview over de screening op veiligheidsrisico's en een interview over het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen). Vervolgens heeft de inspectie een aantal recente dossiers geanalyseerd op deze thema's. De interviews en dossieranalyse vonden plaats aan de hand van gestructureerde vragenlijsten.

³ Onder (uitvoerings)beleid is verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen, etc.